

ВЛИЯНИЕТО НА МОДЕРНИЗАЦИЯТА И РЕКОНСТРУКЦИЯТА В ПРОМИШЛЕННОСТТА ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО НА НАРОДНОТО СТОПАНСТВО В НРБ

Д. Дончев, Р. Добринова

Единадесетият конгрес на БКП определи изграждането на развито социалистическо общество като извънредно важна икономическа задача. Тя може да се осъществи посредством интензификация на производствените процеси и рационално използване на последните постижения в областта на науката и техниката.

Незадоволителното състояние на значителна част от изградената през първите години на социалистическия период материално-техническа база в промишлеността, както и недостигът от трудови ресурси налагат провеждане на модернизация и реконструкция на основните производствени фондове. Наред с тези две основни причини модернизацията и реконструкцията са обусловени и от други обстоятелства, а именно: 1) необходимост от осъществяване на нов подход при концентрацията, специализацията, кооперирането и комбинирането на производството; 2) нужда от по-бързо нарастване на съвкупния обществен продукт и националния доход, създадени главно от отраслите на промишлеността; 3) необходимост от икономии на труд, суровини, материали и енергия, както и от комплексно използване на природните ресурси; 4) необходимост от усъвършенстване на производствената структура, което означава извършване на модернизация и реконструкция с най-бързи темпове в трудоемките, по-малко материалоемки и високоефективни производства; 5) нужда от решително подобряване качеството на продукцията и по-пълно задоволяване потребностите на населението от стоки за широко потребление и 6) необходимост от по-активно участие на НРБ в международното социалистическо разделение на труда, което ще намери израз в осигуряване на висококачествени стоки и утвърждаване на кооперирани доставки за страните — членки на СИВ.

Модернизацията и реконструкцията представляват прогресивен процес на системно обновление и качествено усъвършен-

ствуване на производствените дейности и преди всичко на най-прогресивните технологии при внедряване на последните постижения в областта на науката и техниката с оглед на бързото повишаване на обществената производителност на труда и постигане на максимален икономически ефект. Между модернизация и реконструкция съществува съществена разлика от технологическо и организационно естество. Модернизацията е първият етап от общия процес, с помощта на който за съкратени срокове и при изразходването на малко средства се усъвършенствуват действащите машини, съоръжения и поточни линии. Целта е чрез пълното или частично отстраняване на морално износените възли, агрегати и детайли да се повишат технико-икономическите показатели в съответствие със съвременните изисквания на производствените процеси. Механизацията може да бъде целева и комплексна. Реконструкцията включва техническото превъоръжаване и усъвършенстване на действащите основни производствени фондове и производствени сгради с оглед да се внедряват прогресивни технологични процеси, да се подобрят организацията и управлението на производството. Реконструкцията се явява по-съвършен и по-сложен процес от модернизацията. Към реконструкцията, т. е. към подмяна на физически и морално остарели машини, се пристъпва само в случаите, когато са изчерпани възможностите за тяхната модернизация.

Модернизацията и реконструкцията на основните производствени фондове се съпътствуват от редица предимства (в сравнение с изграждането на нови производствени мощности), по-важни от които са: 1) съкращаване на сроковете за постигане на по-високо техническо равнище в производството; 2) бързо нарастване на обема на произвежданата продукция и повишаване качеството и техническата надеждност на изделията, които се доближават в технико-икономическо отношение до световните показатели; 3) по-малък размер на капиталните вложения; 4) икономия на работна земя, която за страна като нашата, с ограничен поземлен фонд, е от особено значение; 5) отпадане на необходимостта от изграждане на непроизводствена инфраструктура; 6) нарастване на производството въз основа на високата обществена производителност на труда без допълнително увеличаване броя на заетите лица (в т. ч. и броя на административно-управленческия персонал); 7) гаранция за най-пълно и рационално използване на оборудването, суровините, материалите, енергията и човешкия труд, което прави нашите стоки конкурентоспособни на международния пазар.

Модернизацията и реконструкцията би трябвало да се осъществяват само при положение, че се определи икономическият ефект от тях и се посочат оптималните граници на тяхното реали-

зиране. Те са свързани с чувствително обновяване на производствените фондове и отделяне на огромни средства за закупуване на скъпо струваща и високопроизводителна техника, предлагана от социалистическите и капиталистическите пазари.

Едновременното осъществяване на модернизацията и реконструкцията във всички отрасли би породило редица затруднения от финансово, практико-приложно и техническо естество. Изхождайки от създадените условия, считаме, че е целесъобразно те да бъдат проведени поетапно.

По наше мнение първият етап от модернизацията и реконструкцията трябва да обхване отраслите на леката и хранително-вкусовата промишленост. Това се налага от обстоятелството, че много от техните предприятия работят с морално износена и остаряла техника, чиято производителност на труда е ниска. В резултат на техническото несъвършенство на предприятията от подобен род твърде често се допуска похабяване и непълно използване на част от селскостопанската продукция. От друга страна, трябва да се вземе под внимание основното задължение на нашата страна в рамките на СИВ — да задоволява в максимална степен нуждите на страните-членки с преработени, полупреработени и непреработени селскостопански произведения. На този първи етап е редно да бъдат модернизирани и следните машиностроителни отрасли: електротехническо, подемно-транспортно, битово машиностроене, корабостроене, приборостроене и производство на металорежещи машини. Модеризирането на предприятията от изброените машиностроителни отрасли следва да се осъществява с предимство поради специализацията на нашата страна в тази насока, както и поради факта, че те са носители на техническия прогрес в цялостната сфера на икономиката.

Вторият етап на модернизация и реконструкция трябва да обхване предимно онези машиностроителни отрасли, допринасящи за техническото усъвършенстване на промишлеността, селското стопанство и транспорта. Към тях се причисляват електронната промишленост, автомобилостроенето, текстилното машиностроене, производството на металорежещи и строителнопътни машини и на машини за хранително-вкусовата и дървообработващата промишленост. Химическата промишленост с битово предназначение, химико-фармацевтичната промишленост, промишлеността за строителни материали, дървообработващата и мебелната промишленост и производството на препарати за растителна защита на този етап също трябва да бъдат подложени на сериозни преобразувания. Тази необходимост е продиктувана от изискванията за пълно задоволяване потребностите на страната и производството на промишлени произведения с високи технико-

икономически показатели, широко търсени на световния социалистически и капиталистически пазар.

Третият етап на модернизация и реконструкция е целесъобразно да обхване модерните и сравнително нови за нашата страна промишлени предприятия, каквито са тези на черната и цветната металургия, енергетиката, тежката химическа промишленост и нефтохимията. Предприятията от тези отрасли са изградени през последните години. Те разполагат със съвременна техника, а застъпените в тях технологични процеси са значително усъвършенствувани. Някои от гореспоменатите предприятия са на високо научно-техническо ниво (АЕЦ, НКХ и др.). Своевременната модернизация на промишлените отрасли през третия етап е продиктувана от необходимостта за по-пълно оползотворяване на дефицитните, а в същото време така нужни за нашата страна суровини като руди на черни и цветни метали, нефт, земен газ и висококалорични каменни въглища.

При модернизацията и реконструкцията се увеличава производственият капацитет на промишлените предприятия и се обогатяват функционалните, им възможности. Очевидно размерът на предприятията ще зависи преди всичко от постиженията на науката и техниката и от степента на модернизация в тях.

Модернизацията и реконструкцията на промишлените мощности косвено ще окажат въздействие върху силата на влияние на териториалните и извънтериториалните фактори. Те ще предизвикат задълбочаване на икономическите и производствените връзки между преработващите предприятия, от една страна, и селското стопанство като основен доставчик на суровини, от друга. За да се предотвратят диспропорциите между двата стопански отрасли, е необходимо да се интензифицират производствените процеси в селското стопанство, и то особено в зеленчукопроизводството, овощарството, лозарството и животновъдството. От своя страна структуроопределящите промишлени отрасли ще предизвикат интензификация на процесите в строителството, транспорта, съобщенията, селското стопанство и организацията на външнотърговското обслужване. Това налага да се извършат своевременно прогресивни изменения и в тези стопански отрасли.

Процесът на модернизация и реконструкция е свързан с коренни промени в условията и характера на труда, както и с използването на значително по-производителни машини и технологии, което ще допринесе за освобождаване на неквалифицираната работна сила и ориентирането ѝ към обслужващата сфера, транспорта, съобщенията и крайградското селско стопанство. На модернизацията и реконструкцията ще се дължи увеличеното производство от еднородни промишлени изделия, което ще доведе до тясна технологична и предметна специализация, ще

интензифицира кооперираните доставки и ще спомогне за утвърждаването на отрасловата и териториалната концентрация. Не на последно място ще се създадат предпоставки за непрекъснатото повишаване на материалната заинтересуваност на промишлените работници, за подобряване благосъстоянието на трудещите се, за правилно решаване на въпросите относно урбанизацията и опазването на околната среда.

Естествено разгледаните етапи на целева модернизация и реконструкция ще оказват влияние върху развитието на отделните промишлени отрасли. Този подход при третирането на въпроса може да задоволи изискванията на стопанските институции, работещи в отраслов аспект. Поетапното провеждане на модернизация и реконструкция ще се отрази върху развитието на промишлените мощности в отделните териториални единици. На пръв поглед би трябвало да се очаква известно несъответствие в производителността на труда в промишлените предприятия при различните форми на териториална концентрация на промишлеността. Това би довело до нарушаване на производствено-технологическата обвързаност между промишлените предприятия в отрасловите и интегралните единици — респективно до трудности в териториалното планиране. Веднага трябва да отбележим, че при предлагане на поетапната модернизация и реконструкция на промишлените отрасли сме се съобразявали с възможните комбинации на производствено-технологическо обвързване, коопериране, комбиниране и ешелониране на промишлените дейности. Това може и трябва да се постигне при положение, че се съчетава отрасловото с териториалното планиране, че се пристъпи освен към целева и към комплексна модернизация. Един такъв подход при провеждането на модернизация и реконструкция на промишлените мощности в отделните териториални единици ще спомогне планиращите органи да се съобразяват с минерално-суровинните, енергийните, горските, селскостопанските, поземлените, водните и трудовите ресурси, както и с възможностите за опазване на обкръжаващата среда от замърсяване в съответната териториално-стопанска единица. Той позволява прилагане на научно-техническите постижения в промишлените предприятия, по-активно участие на териториалната единица в международното социалистическо разделение на труда, усъвършенствуване на селищните системи и транспортната мрежа, промяна в района на потребление на промишлената продукция, развитие на останалите отрасли от сферата на материалното и нематериалното производство. Съществено влияние върху темповете на модернизация и реконструкция на промишлените мощности оказват степента на концентрация и специализация на териториалните единици, както и образователният ценз и квалификацията на наличните трудови ресурси.

В заключение целите на модернизация и реконструкция се свеждат, най-общо казано, до повишаване производителността на труда и ефективността от общественото производство, а следователно и до нарастване на съвкупния обществен продукт и националния доход. Само така предначертаните от Дванадесетия конгрес на БКП перспективи за по-нататъшно изграждане на материално-техническата база на развитото социалистическо общество биха могли практически да се реализират.

THE INFLUENCE OF MODERNIZATION
AND RECONSTRUCTION IN INDUSTRY
ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT IN BULGARIA

D. Donchev, R. Dobrinova

Summary

It is necessary to modernize and reconstruct the fixed productive assets because of the inadequate equipment in industry, available in the immediate socialist period, and labour shortage. The two processes have been defined and differentiated from technological and organisational aspect. Much more are the privileges of modernizing and reconstructing the fixed productive assets than of building new ones: abridged production cycle, growth of the industrial output and raising its standard, less capital investment, land retention, no need to construct social infrastructure, rational usage of the machinery, prime and raw materials, energy and manpower. According to the specific conditions the authors suggest modernization and reconstruction to be carried out by stages. In conclusion, they elucidate how these two processes affect the economic and production links in particular, the working conditions, specialisation, selective industrial development, etc., or generally speaking emphasis is put on the way they will intensify the labour productivity and production effectiveness, and enlarge the gross national product and national income.